

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ ПО ИЗЧИСЛЯВАНЕТО НА ЕФЕКТИВНИТЕ НОМИНАЛНИ И РЕАЛНИ ВАЛУТНИ КУРСОВЕ НА БЪЛГАРИЯ¹

При изчисляване на номиналния и реалния ефективни валутни курсове на страната Българската народна банка (БНБ) се придържа към принципите, които са заложили в методологията, използвана от Европейската централна банка (ЕЦБ). Това осигурява съпоставимост на индикаторите с тези, изчислявани от ЕЦБ и страните членки на Европейския съюз. Основният материал, на който се базира методологията е *The Effective Exchange Rates of the Euro, ECB Occasional Paper N2, Buldorini, L., Makrydakis, S. and Ch. Thimann (February 2002)*.²

Номиналният ефективен валутен курс се дефинира като средно-геометрично претеглени валутни курсове на валутата на дадена страна срещу валутите на страните партньори на тази страна. Реалният ефективен валутен курс представлява средно-геометрично претеглени относителни цени (или разходи) на дадена страна и нейните търговски партньори, изразени в единна валута. Изчислява се като номиналният ефективен валутен курс се коригира с подходящи дефлатори – ценови или разходни индекси.

Основните характеристики на методологията, използвана от ЕЦБ, е използването на средно-геометрично изчисление на ефективните валутни курсове и на тегла, изчислени въз основа на търговията с промишлени стоки и с трети страни.

I. СТРАНИ, УЧАСТВАЩИ В ИЗЧИСЛЕНИЯТА И ТЕХНИТЕ ТЕГЛА

За основа на калкулацията на теглата на страните, участващи в изчислението на ефективните валутни курсове, са използвани промишлените търговски потоци за периода 1999-2001 г., обхващащи разделите от 5 до 8 от Стандартната международна търговска класификация (Standard International Trade Classification). Използвани са два вида кошници. Едната кошница (кошница А.) е използвана при изчисленията на реалния ефективен валутен курс, базиран на индекс на потребителските цени, както и при изчисленията на номиналният ефективен валутен курс. Изборът на страните в кошницата се определя преди всичко на база значимост за външната търговия на България. Втората кошница (кошница Б.) е използвана при изчисленията на реалния ефективен валутен курс с дефлатор индекс на единица разход за труд. Страните в кошницата са избрани не само на база значимост на страните като търговски партньори на България, но и според наличието на данни за тези страни.

---

¹ Актуализирани към 26 септември 2007 г.

² Други материали на ЕЦБ са: *ECB (April 2000), The Nominal and Real Effective Exchange Rates of the Euro, ECB Monthly Bulletin; ECB (September 2004), Exchange Rate and Balance of Payments Developments, ECB Monthly Bulletin; ECB (September 2004), Methodological Notes (Effective exchange rates), ECB Monthly Bulletin; ECB (September 2004), The Update of the Euro Effective Exchange Rate Indices.*

Кошница А. Реален ефективен валутен курс, базиран на индекс на потребителските цени, и номинален ефективен валутен курс

Избраните страни, участващи в изчисленията, са търговските партньори на България с най-голямо значение за търговския обмен на страната. Те покриват 86.4% от външната търговия на България с промишлени стоки за 1999-2001 г. Страните от Еврозоната са включени в изчисленията с индивидуални показатели.

Кошница Б. Реален ефективен валутен курс, базиран на индекс на единица разход за труд

Избраните страни, участващи в изчисленията, са търговските партньори на България с най-голямо значение за търговския обмен на страната, за които са налични данни за индекса на единица разход за труд. Те покриват 74.1% от външната търговия на България с промишлени стоки за 1999-2001 г. Страните от Еврозоната са включени в изчисленията като група, поради липса на пълни серии за индивидуалните показатели.

Теглата на страните в кошниците са формирани на база на обединението на двустранни импортни тегла и на двойно претеглени экспортни тегла, като последните отчитат „ефекта на третите пазари“. Избраните търговски партньори, влизащи в кошницата за изчисление, и техните тегла са посочени в следващата таблица.

Страни, участващи в кошницата за изчисление на ефективните валутни курсове		
	Кошница А.	Кошница Б.
Австрия	3.3%	
Белгия	3.3%	
Великобритания	4.7%	6.8%
Германия	21.8%	
Гърция	7.1%	
Испания	3.1%	
Италия	15.9%	
Китай	1.6%	3.5%
Полша	1.6%	1.6%
Румъния	1.3%	
Русия	4.4%	
САЩ	6.0%	13.1%
Турция	5.0%	
Украйна	3.3%	
Унгария	1.2%	1.4%
Франция	9.1%	
Холандия	3.2%	
Чешка Република	2.0%	2.2%
Швейцария	2.1%	2.7%
Еврозона		68.8%

Теглата се актуализират на всеки пет години, като при осезателна промяна в географската структура на търговията на България с промишлени стоки е възможна и по-честа актуализация на теглата.

Източници на данни: За промишлените търговски потоци за 1999-2001 г. е използвана Търговската база данни на Обединените нации (*United Nations Commodity Trade Statistics, UN Comtrade Database*) и база данни на ЕЦБ, група 5-8 от Стандартната международна търговска класификация, в щатски долари. При изчислението на двойно претеглените экспортни тегла за

страните в кошницата са използвани данни за вътрешния брутен продукт за промишлеността (в щатски долари) от *Национални сметки на Обединените нации (UN National Accounts)*³, както и от база данни на ЕЦБ.

II. ДЕФЛАТОРИ ПРИ ИЗЧИСЛЕНИЕТО НА РЕАЛНИЯ ЕФЕКТИВЕН ВАЛУТЕН КУРС

При изчислението на реалния ефективен валутен курс БНБ използва като дефлатори индекса на потребителските цени и индекса на единица разход за труд. При изчисленията с дефлатор потребителски цени се използва кошница А., а при дефлатор единица разход за труд се използва кошница Б. За страните от Европейския съюз са използвани хармонизирани индекси на потребителските цени. За страните от Евроразоната е използван общ индекс на единица разход за труд.

Източници на данни: Източникът на данните за хармонизираните индекси на потребителските цени е Евростат, за България – НСИ, а за останалите страни – Международна финансова статистика, МВФ (International Financial Statistics, IMF). Предварителните данни са базирани на информация от Ройтерс. Източникът за данните за единица разход за труд за страните в кошница Б. е база данни на ЕЦБ. Данните за единица разход за труд за България са изчисления на БНБ на база данни на НСИ.

III. ФОРМУЛИ ЗА ИЗЧИСЛЕНИЕ

Формулата за изчисление на номиналния ефективен валутен курс е следната:

$$HEBK = \prod_i \left[\frac{1}{BK_{BGN/валута\_на\_i}} \right]^{w_i}, \text{ където}$$

HEBK – номинален ефективен валутен курс

BK_{BGN/валута_на_i} – валутен курс на лева за единица валута на страна *i*, *i*=1,...,19

w_i – тегло на страна *i* в кошницата.

Формулата за изчисление на реалния ефективен валутен курс е следната:

$$REBK = \prod_i \left[\frac{ДЕФЛАТОР_{BG}}{ДЕФЛАТОР_i * BK_{BGN/валута\_на\_i}} \right]^{w_i}, \text{ където}$$

REBK – реален ефективен валутен курс

BK_{BGN/валута_на_i} – валутен курс на лева за единица валута на страна *i* в кошницата, *i*=1,...,п

w_i – тегло на страна *i* в кошницата

ДЕФЛАТОР_{BG} – дефлатор за България

ДЕФЛАТОР_i – дефлатор за страна *i* в кошницата, *i*=1,...,п.

Източници на данни: При изчисленията се използват средномесечни и тримесечни валутни курсове на лева към единица чужда валута по данни на БНБ и Ройтерс.

³ <http://unstats.un.org/unsd/databases.htm>

IV. СЕРИЯ ОТ ДАННИ И РЕВИЗИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

БНБ поддържа месечни данни от серията на реален ефективен валутен курс, базиран на индекс на потребителските цени, и от серията на номиналния ефективен валутен курс. Сериите започват от януари 1997 г., като индексите са изчислени при база юни 1997 г. След публикуване на окончателни данни за индекс на потребителските цени на отделните страни може да се наложи ревизиране на предварителните данни.

Данните за реалния ефективен валутен курс, базиран на единица разход за труд, са тримесечни. Поради липса на данни за България, серията започва от първо тримесечие на 2002 г., което е избрано и за база на индекса. След получаване на окончателни данни за индекс на единица разход за труд за отделните страни може да се наложи ревизиране на предварителните данни.

V. ПЕРИОДИЧНОСТ НА ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ЕФЕКТИВНИТЕ ВАЛУТНИ КУРСОВЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА

Българската народна банка публикува месечни данни за номиналния и реалния ефективни валутни курсове на своята интернет страница – www.bnb.bg, както и в месечните бюлетини „Платежен баланс на България” и „Брутен външен дълг на България”. На интернет страницата на БНБ се публикуват и тримесечни и годишни данни на реалния ефективен валутен курс, базиран на индекс на потребителските цени, като индексите са към края на отчетния период. На интернет страницата се публикуват и данни за тримесечния реален ефективен валутен курс, базиран на единица разход за труд.

Данните за реалния ефективен валутен курс, базиран на индекс на потребителските цени, и номиналния ефективен валутен курс се публикуват до шест седмици след отчетния месец. Данните за реалния ефективен валутен курс, базиран на единица разход за труд, се публикуват до 90 дена след края на отчетното тримесечие.

VI. КОНТАКТИ

Въпроси по методологията, прилагана от Българската народна банка, или относно публикуваните данни за ефективните валутни курсове можете да изпращате на Емил Димитров, директор на дирекция „Статистика” (електронна поща: Dimitrov.E@bnbank.org), и на Мила Тодорова, експерт (електронна поща: Todorova.Mila@bnbank.org), или по пощата на следния адрес:

Българска народна банка
Отдел „Платежен баланс и външен дълг”
Пл. „Княз Александър I” №1
1000 София, България